

Sjøsamisk satsing

NORDKALOTTFOLKETS POLITIKK FOR Å UTVIKLE
SJØSAMISKE SAMFUNN

Vedtatt av stammerådet 10.1 og oversendt landsmøtet til behandling 26.1.25

Nordkalottfolkets målsetning er å sikre bærekraftige og levedyktige sjøsamiske samfunn for fremtidige generasjoner. Med begrepet sjøsamiske samfunn definerer Nordkalottfolket hele det kystsamiske området og befolkningen som definerer seg selv som sjøfinner.

Sjøsamiske samfunn har gjennom tidene vært sterkt tilknyttet havet og dets ressurser, men disse samfunnene har også hentet sitt utkomme fra både innmark og utmark og har stolte fiskarbondetradisjoner. Sjøsamiske samfunnene kjennetegnes ofte av at de dynamiske og har utviklet næringsveier og levemåter etter storsamfunnets endringer.

Den sjøsamisk kultur leveres og revitaliseres best der kulturen lever i hverdagen, og det er derfor viktig at sjøsamiske samfunn gis forutsetninger for å være levedyktig og bærekraftige for fremtidige generasjoner.

Dessverre kjennetegnes mange sjøsamiske samfunn av negativ befolkningsutvikling og nedleggelse av både private og offentlige tilbud. Det er mange faktorer som påvirker utviklingen og flere faktorer er negativt selvforsterkende i kampen for levedyktige samfunn.

Sentralisering er en stor del av sjøsamiske samfunns utfordringer. Verdiskapning i fiskeriene flyttes fra kystsamfunnene til trålerflåten og til andre plasser, og arealkonfliktene mellom samiske tradisjonelle næringer og ny næring preger utviklingsdebatten. Det samme kan sies om oppbygging av infrastruktur som har positiv samfunnsmessig effekt.

Nordkalottfolket definerer tre områder; tilflytting, bo- og blilyst og den sjøsamiske kulturen som spesielt viktig for å sikre bærekraftige sjøsamiske samfunn for fremtidige generasjoner.

Forsterke og opprettholde den sjøsamiske identiteten skjer best igjennom bevaring av eksisterende kultur og språk, forsterke og revitalisere det tapte. Dette gjøres gjennom å skape levende sjøsamiske samfunn.

Tilflytting

Utvikling av næringer og arbeidsplasser er den viktigste faktoren for å gjøre distriktene attraktive til å flytte til og bli boende i. Stor variasjon i type arbeidsplasser gir stabil bosetning og et innovativt arbeidsliv. Den lokale bærekraften skapes gjennom en bosetning som både er variert med tanke på alder, interesser, utdanning og arbeid. Et variert nærings- og arbeidsliv er derfor essensielt for å et levende sjøsamisksamfunn med bærekraft inn i fremtiden.

Nordkalottfolket vil:

- Kreve at kystbefolkningens rett og adgang til havets ressurser stadfestes, og at ressursene kommer kystbefolkningen til gode. Samt kreve at videreføring av ressursene skal skje i distriktene der ressursene tas opp.

- Sørge for at Sametingets bruk av innsigelsesmyndighet også ivaretar sjøsamisk behov for utvikling av variert næringsliv.
- Arbeide for avbyråkratisering og støtte til småskalaprodusenter og unge gründere, samt tilrettelegge for næringsklynger og kompetanseheving.
- Arbeide for økt risikokapital og statlige arbeidsplasser til regionen, samt flere statlige stedsuavhengige arbeidsplasser.
- Legge til rette for vitalisering av utmarksnæring samt arbeide for økt natur- og kulturturisme gjennom kyst- og fjellstuer.
- Arbeide for at kystjordbruket både blir attraktivt og lønnsomt og sikre at vi bevarer utmarka gjennom aktiv politikk for utmarksbeite og opprettholdelse av kulturlandskapet. I tillegg til at bruk er beste form for vern, er jordbruket viktig for landsdelens beredskap og matsikkerhet.
- Arbeide for gunstige lånebetingelser og tilskuddsordninger for unge som ønsker å etablere seg i distriktene.
- Ansvarliggjøre statlig eierskap i kommersielle firma slik at kontrakter skaper varige arbeidsplasser i nord.
- Sikre at Sametinget er en seriøs forhandlingspart ved etablering av store industriprosjekt i sjøsamiske områder.
- Vurdere hvert enkelt utbyggingsprosjekt innenfor energi og annen industri, ut fra bærekraft, samfunnsmessige hensyn og naturinngrep, med formål om økt bosetting og stabil samfunnsutvikling i distriktene.
- Arbeide for at distriktene får sin andel i verdiskapningen tilbake i form av blant annet infrastruktur som fremmer næring og positiv befolkningsutvikling.

Bo- og blilyst

Bo- og blilyst handler om å skape attraktive bo- og leveområder, både lokalt og regionalt. De fleste plasser i nord må ungdom reise fra hjembygda for utdanning, og da er det viktig at de kommer tilbake etter endt utdanning. Ungdom uten følelse av stolthet og tilknytning til oppvekststed vil ikke søke tilbake etter endt utdanning.

Bo- og blilyst er avhengig av både de kommunale velferdstjenestene, oppvekstvilkår, muligheter til å dyrke interesser og ikke minst kveldsøkonomi. Bolyst er essensielt for å få ungdom tilbake etter endt utdanning og holde folk boende i lokalsamfunnene.

Nordkalottfolket vil:

- Arbeide for å sikre utdanningsmuligheter nærmest mulig hjemstedet, inkludert videregående utdanningsmuligheter og yrkesfaglige tilbud.
- Samarbeide med høyere utdanningsinstitusjoner for å etablere satellittcampuser i distriktene, samt utvikle utdanningsløp som samsvarer med behov i nord.

- Være en tydelig politisk stemme for at veier og samferdsel skal gjøre det enklere å pendle og reise mellom distriktene og sentrale områder.
- Fremme behovet for grunnleggende tjenester som helse, utdanning og offentlig transport i lokalsamfunnene.
- Arbeide for bo- og bilyst fra vugge til grav i alle lokalsamfunn
- Arbeide for egen utmarkslov som ivaretar lokalbefolkningens og utmarksnæringsutøverens rett til å utnytte naturressursene.
- Kreve at motorferdselloven endres så den er i samsvar med vår levemåte og gir folk reell mulighet til sanking, matauk og bruke naturen.
- Arbeide for at Reindriftsloven som fremmer likeverdighet i utmarka, at Plan- og bygningslov ivaretar sjøsamisk bo- og byggetradisjoner og at Naturmangfoldsloven ivaretar lokalbefolkningens rett til ressursene.
- Arbeide for gunstig etableringsordninger for boligbygging i distriktene

Den sjøsamiske kulturen

Den sjøsamiske kulturen er en unik og verdifull del av vår alles kulturelle mangfold. Denne kulturen har lange røtter som strekker seg tilbake i århundrer, og er preget av et nært forhold til havet, fiske og naturen samt omstillingsevne.

Den sjøsamiske kulturen har vært utsatt for hard fornorskning, og står i fare for å bli fullstendig rasert på grunn av dagens fiskeripolitikk, sentralisering, fraflytting og mangelfull satsning på stedlig kultur i sjøsamiske samfunn.

I tillegg til å legge til rette for en sterk og levende sjøsamisk kultur gjennom bærekraftige lokalsamfunn må det igangsettes tiltak på både institusjonsnivå og i offentlig forvaltning for å ivareta sjøsamisk behov for revitalisering og vitalisering av sjøsamisk kultur og språk.

Nordkalottfolket vil:

- Etablere flere samiske språk- og kulturinstitusjoner i sjøsamiske områder
- Prioritere Sametingets språk- og kulturmidler til sjøsamiske områder
- Inkludere sjøsamisk duodji i Sametingets duodjisatsing
- Arbeide for kunnskapsløft av både kommunepolitikere og administrative ansatte slik at de forstår og ivaretar sjøsamiske behov i alle områder.
- Bidra til å være en politisk stemme for kommuner i sjøsamiske områder i forbindelse med samisk opplæringstilbud.
- Igangsette rekrutteringsprogram for samisklærere, fra barnehagenivå og opp til og med videregående nivå.
- Arbeide for å gi både foreldre og barn i sjøsamiske områder muligheter til å lære samisk språk sammen
- Igangsette tilskuddsordning som gir muligheter for å etablere sjøsamiske kulturbarnehager, ikke bare samiskspråklige barnehager.